

ਆਸ਼ਰਵ ਭਾਵਨਾ (ਸ਼ਲੋਕ)

ਜਿਵੇਂ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਾਓ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ ਝਰਨੇ, ਤਲਾਬ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਪਾਣੀ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਨਾਲ - ਆਸ਼ਰਵਾਂ ਤੋਂ ਉੱਭਰਦਾ ਹੈ, ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਸਥਿਰ ਅਤੇ ਗੰਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। - (1)

ਜਿਹੜਾ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਜਲਦੀ ਜਲਦੀ ਕੁਝ ਇੱਕ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇੰਨੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਆਸ਼ਰਵ ਰੂਪ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਮਲਾ ਕਰਕੇ ਹਰ ਪਲ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਬਚਿੱਤਰਤਾ ਹੈ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਸ਼ਰਵਾਂ (ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਦੇ ਮਾਰਗ) ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ ? ਇਸ ਭਿਆਨਕ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ ? - (2)

ਮਹਾਂ-ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆਤਵ (ਗਲਤ ਧਾਰਨਾ), ਅਵਿਰਤੀ (ਵਰਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ), ਕਸ਼ਾਇ (ਕ੍ਰੋਧ, ਮਾਨ, ਮਾਇਆ ਲੋਭ), ਯੋਗ (ਮਨ, ਵਚਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕਿਰਿਆ) ਇਹ ਚਾਰ ਆਸ਼ਰਵ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਸ਼ਰਵਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਪਲ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਚਿੱਕੜ ਵਿੱਚ ਫਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਟਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। - (3)

ਇਹ ਆਸ਼ਰਵ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ, ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਵਰਤ (ਹਿੰਸਾ, ਚੋਰੀ, ਝੂਠ, ਬ੍ਰਹਮਚਰਿਆ ਦਾ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣ ਨਾਲ ਕਰਨਾ, ਪਰਿਗ੍ਰਹਿ), ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਸ਼ਾਇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੱਚੀ ਝੂਠੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 42 ਹੁੰਦੀ ਹੈ। - (4)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਸਰਵ ਤੱਤਵ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਅਤੇ ਆਸਰਵ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਤੱਤਵ ਦਾ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਕੇ, ਹੋ ਆਤਮਾ । ਤੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਿਰੋਧ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਤਾਕਤ ਜੁਟਾ ਕੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ। - (5)

ਆਸਰਵ ਭਾਵਨਾ (ਗੀਤ)

ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਆਤਮਾਵਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਤਾ ਪਾਚਨ ਕਰਕੇ, ਕਰਮ-ਬੰਧ ਦੇ ਸਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਕਾਰਨ ਰੂਪ, ਆਸਰਵਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਆਸਰਵ ਆਪ-ਹੁਦਰੇ ਹੋ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦੇਣਗੇ। - (1)

ਸਿੱਖਿਆਤਵ - ਬੂਠੇ ਅਤੇ ਖਾਧੰਡੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਚੋਕਰ ਵਿੱਚ ਫਸ ਕੇ ਜਾਂ ਆਪਣੀ ਗਲਤ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ, ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਹੀ ਰਾਹ ਛੱਡ ਕੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਅਨੁੱਤ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। - (2)

ਅਵਿਰਤੀ - ਤਿਆਗ, ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਜਾਂ ਅਨੁਸਾਸਨ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਜੋ ਜਰਾ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪਰ-ਵੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਤਿਸ ਲੋਕ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਤਪੰਨ ਭਿਆਂਕਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। - (3)

ਇੰਦਰੀਆਂ - ਹਾਥੀ, ਮੱਛੀ, ਭੇਡ, ਪਤੰਗ ਅਤੇ ਹਿਰਨ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਚਾਹੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਖਾਗਲ ਬਣ ਕੇ ਭਟਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੀੜ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿੰਨੇ ਵਧੇਰੇ ਮੇਰ ਦੀ ਝੁੱਕੀ ਖਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। - (4)

ਕਸਾਇ - ਚੁੱਸੇ ਅਤੇ ਭਟਕਣ ਦੇ ਸ਼ਿਕੰਜੇ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਸੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨਰਕ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੰਤਾਂ ਬਾਰ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੀ ਚੱਕੀ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ, ਭਟਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਡਿੱਗਦੇ ਹਨ।
- (5)

ਯੋਗ - ਮਨ, ਬਚਨ ਅਤੇ ਵਰਤਾਓ ਦੇ ਅਸਥਿਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪਾਪ ਦੇ ਬੋਝ ਤੋਂ ਦਬ ਕੇ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਚਿੱਕੜ ਵਿੱਚ ਲਿੱਬੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਹੋ ਆਤਮਾ ! ਤੂੰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਸ਼ਰਵਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ। - (6)

ਜੰਜਮੀ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਆਤਮਾ ਦੇ ਸੁਭ ਯੋਗ ਹੀ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਦੇ ਹਨ, ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਮੋਕਸ਼ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਸੁਭ ਕਰਮ ਹੀ ਜੰਜੀਰ ਹੀ ਬਣਨਗੇ, ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਨਗੇ। ਠੀਕ ਹੈ, ਜੰਜੀਰ ਸੋਨੇ ਹੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਲੋਹੇ ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਤਾਂ ਆਖਿਰ ਜੰਜੀਰ ਹੀ ਹੈ। - (7)

ਹੇ ਵਿਨੋ ! ਆਸ਼ਰਵ ਰੂਪੀ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਲਈ ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖੱਕੇ, ਬਿਨਾਂ ਰੁਕੇ ਸ਼ਾਂਤਸੁਧਾ ਰਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਦਾ ਰਹਿ। - (8)

ਸੰਬਰ ਭਾਵਨਾ - ਸ਼ਲੋਕ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਸ਼ਰਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਕੇ ਤੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰ ਲੇ। - (1)

ਇੰਦਰੀਆਂ, ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਅਸੰਯਮ ਦੇ ਅਵੇਗਾਂ ਨੂੰ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਦਬਾਅ ਦੇ, ਸਮਿੱਥਤਾ ਨਾਲ ਮਿਥਿਆਤਵ - ਗਲਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ। ਆਰਤ ਅਤੇ ਰੋਧਰ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਚਿੱਤ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਕਰ। - (2)

ਖਿਆ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਕਰੋਧ ਨੂੰ, ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ, ਸਹਲਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਰਾਹੀਂ ਸਮੁੰਦਰ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਲੋਭ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰ। - (3)

ਮਨ, ਵਚਨ ਤੇ ਕਾਇਆ ਦੇ ਜਿੱਤਣ ਵਿੱਚ ਐਥੇ ਅਜਿਹੇ ਅਸੁਭ ਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਗੁਪਤੀਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਛੇਤੀ ਜਿੱਤ ਕੇ ਤੂੰ ਸੰਬਰ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲ। ਇਸ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਮਨ ਭਾਉਂਦਾ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸੁੱਖ ਮਿਲੇਗਾ। - (4)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ਼ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਸ਼ਰਵਾਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਸਥਿਰ ਹੋਇਆ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਜਹਾਜ਼ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪੀ ਝਿਲਮਿਲਾਉਂਦੇ ਪਾਲ ਨਾਲ ਸਜ ਕੇ ਸੁੱਧ ਯੋਗ ਰੂਪੀ ਹਵਾ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਤੈਰਦਾ ਹੋਇਆ ਮੁਕਤੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। - (5)

ਅਸਟਕ ਭਾਵਨਾ (ਗੀਤ)

ਤੂੰ ਸਿਵ ਮੁੱਖ ਦੇ ਸਾਧਨ ਰੂਪੀ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਸੁਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਗਿਆਨ ਦਰਸ਼ਨ ਚਰਿਤਰ ਦੀ ਉਚਤਮ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰ। ਇਹ ਉਪਾਅ
ਜਰੂਰੀ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣ। - (1)

ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ, ਕ੍ਰੋਧ, ਮਾਣ ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਲੋਭ
ਰੂਪੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜ ਬਿਰਤੀ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ। ਕਸ਼ਾਇ
ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸੰਜਮ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰ। - (2)

ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਬੁਠਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਕਰੀਬ ਕਰੀਬ ਬੱਦਲਾਂ ਤੋਂ
ਉਕਸ਼ਮ (ਦਬਾਅ ਕੇ) ਭਾਵ ਦਾ ਭਲੀ ਭਾਂਤੀ ਚਿੰਤਨ ਕਰ। ਵੇਰਾਗ ਦੇ
ਉਚਤਮ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ। - (3)

ਵਿਕਲਪ ਦੇ ਜਾਲ ਨੂੰ ਜਲਾ ਕੇ ਆਰਤ-ਰੋਦਰ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇ। ਤੱਤਵ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਮਾਨਸਿਕ
ਵਿਕਲਪ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਾਹ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਤੂੰ
ਇਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ। - (4)

ਜਾਗਰੂਪਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਮੁੱਖ ਵਾਲੇ ਸੰਜਮ ਯੋਗ ਨਾਲ ਤੇਰੇ
ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾਰਥਿਕ ਕਰ। ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦਾ ਸੁੰਨਸਾਨ
ਜੰਗਲ ਹੈ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਸੁੱਧ ਆਪਣਾ ਸੁੱਧ ਮਾਰਗ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਲੈ।
- (5)

ਪਵਿੱਤਰ ਨਿਰਮਲ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸਹਿਜ ਤੌਰ ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰ।
ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ। - (6)